

к. е. н., доц. Губін К. Г.,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

кафедра економічної теорії

СПІВВІДНОШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ЮРИДИЧНОГО ЗМІСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В сучасній економіці інтелектуальна власність набуває все більшого значення, проте її зміст досі остаточно не визначений. З'ясування цього змісту ускладнюється тим, що категорія інтелектуальної власності має як економічне, так і юридичне наповнення. Для кращого розуміння сутності інтелектуальної власності необхідно розібратися із співвідношенням її економічного та юридичного змісту.

Проблема полягає у тому, що економічні та юридичні критерії віднесення об'єктів до інтелектуальної власності різняться. З економічної точки зору до інтелектуальної власності відносяться створені в результаті інтелектуально-духовної творчості засоби задоволення потреб, які відокремилися від свого творця. Необхідною умовою віднесення до власності є певна вартість цих об'єктів. Немає вартості – немає і власності. З юридичної ж точки зору головне не наявність вартості, а відповідність умовам, за яких об'єкт визнається інтелектуальною власністю. В результаті ми маємо певні невідповідності.

З одного боку, економічний зміст інтелектуальної власності ширше за юридичний, бо:

1) економічний зміст інтелектуальної власності постійно розвивається (зокрема, виникають нові типи об'єктів інтелектуальної власності), а юридичний охоплює усталені явища, до того ж, із певним часовим лагом;

2) не на всі економічні об'єкти інтелектуальної власності доцільно формувати правовий захист, тому деякі з них не отримують юридичного відображення;

3) не на всі економічні об'єкти інтелектуальної власності реально формується правовий захист (бо власники цього не бажають або не знають, що

треба забезпечувати такий захист).

Перше та друге мають об'єктивні причини; діють на групи (типи) об'єктів інтелектуальної власності повністю; долаються на макрорівні. Третє має суб'єктивні причини; діє на окремі складові груп (типів) об'єктів інтелектуальної власності (наприклад, одні суб'єкти оформлюють патенти на винаходи, інші – ні); долається на мікрорівні.

З другого боку, юридичний зміст інтелектуальної власності ширше економічного за деякими елементами, бо певні об'єкти інтелектуальної власності отримують юридичний статус на основі формальних ознак, не маючи економічної цінності. Наприклад, художній твір визнається об'єктом права інтелектуальної власності лише за фактом створення, при цьому він може не приносити доходів, а отже, не мати економічної цінності. Те, що не має вартості, не може бути віднесено до власності в економічному розумінні, але іноді належить до інтелектуальної власності в юридичному сенсі.

Необхідно підкреслити, що значною мірою економічний та юридичний зміст інтелектуальної власності збігаються. Така ситуація є найкращою і бажаною. Адже юридичне закріплення посилює економічний зміст інтелектуальної власності, активізує діяльність людей в цій галузі, бо підвищує економічні стимули та знижує видатки на специфікацію прав власності, а також трансакційні витрати.

Водночас, за наявності економічного змісту інтелектуальної власності, юридичне закріплення прав на неї стає економічно виправданим. Економічний зміст стимулює діяльність у юридичній площині.

Таким чином, для розвитку інтелектуальної власності вкрай важливо, аби її економічний та юридичний зміст збігалися, посилюючи один одного та стимулюючи людську діяльність у даній галузі. Для цього слід активізувати діяльність у галузі юридичного закріплення економічних реалій, передовсім новітніх тенденцій. Аби нормативно-правова база відповідала законам економіки, при підготовці фахівців у галузі правознавства слід суттєву увагу приділяти економічній складовій їх освіти.